

לכבוד שבת קדש – פרשת שמות תשפ"א

זוהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

קודם אש שלמטה. וגאולת מצרים היה באש השורף ובו נכלו המצרים ואחר כך זכו למתן תורה לאש הפנימי. וכל זה הראה הקב"ה למרע"ה. כי תכלית האש הוא כח הפנימי הנ"ל וזהו בלבת אש, פנימיות האש כנ"ל.

בשלב הראשון היו החומר והרוח מעורבבים זה בזה. החומר המתבטא במצרים ניסה להשתלט ולמחוק את הרוח. אולם, המצרים הצליחו רק לשעבד את עם ישראל, אך לא עלתה בידם למחוק ולאבד את זהותו. **שלא שינו את שמותם, לשונם ועוד**. . . במצב כזה, עלולה להתעורר התפיסה כי בסך הכל, למרות ההבדלים, החומר והרוח יכולים להסתדר זה עם זה, הפערים לא כל-כך גדולים. מובן שישנו קשר בין הרוח לחומר ויש ציפייה שהחומר יבין זאת ולא ינסה להשתלט, במשא ומתן סביר ניתן לישר את ההדורים. אז מגיעה הקומה השנייה - השנאה, שנאת מצרים, שתוביל להיבדלות בין היהודים למצרים. כפי שמבאר "השפת אמת": **איתא בזוהר הקדוש כי גלות מצרים ועבודה קשה היה לטובה כדי שלא יתערבו בני ישראל באומות... וכמו כן הפך ליבם לשנוא עמו שנותנים על זה שבח והודיה שנעשו שונאים לבני ישראל... רק השי"ת הפך ליבם וכתיב לאום מלאום יאמץ. פרוש על-ידי שנאתם בני ישראל מתרחקים מהם וכפי הריחוק כן יתווסף להם כח.**

שנאת המצרים גרמה לעם ישראל להתרחק מהם. דבר שגרם הצלה במובן הכי בסיסי - נמנעה התבוללות. אולם, מעבר לכך, השנאה העזה, הבהירה לעם ישראל כי יש בהם משהו שהוא מהותית שונה מכל מה שמייצגים המצרים. המצרים לא רצו לשנוא את ישראל, אולם השי"ת "הפך ליבם לשנוא עמו". גם המצרים לא מבינים את הפער הגדול, לפיכך השנאה חייבת לבוא ע"י ההנהגה האלקית על-מנת שיתברר כי לא רק שהחומר אינו קרוב לרוח, אלא ישנו פער עצום, בלתי ניתן לגישור, שנאה של ממש, בין שני העולמות. דבר זה מוסיף לבירור מהותו של עם ישראל ולעוצמתו - "כפי הריחוק כן יתווסף להם כח". לכן, בשלב הזה כאשר החומר רוצה לשמור על עצמיותו כחומר, יש צורך ב"אש המכלה", ככל שהחומר מתכלה כך הופעת האש הולכת וגוברת. כל מכה מעשר המכות הניתכת על המצרים, שוברת את עולמם, ובהקבלה עם ישראל צועד עוד צעד בדרך לגאולתו. רק לאחר העימות להבהרת הפער, יכול להופיע השלב הסופי - מתן תורה. אותה אש מכלה, תכליתה, פנימיותה, זו האש המופיעה בהר סיני. הופעה אלקית שאינה מכלה את החומר, אלא משתמשת בו כמצע וכבסיס. האש הגדולה, שאינה מכלה את החומר תמשיך ותלווה את עם ישראל, תופיע בבית המקדש בנו

אחד האירועים המצויינים בפרשה מתאר את המפגש הבא ומשה היה רעה את-צאן יתרו התנו כהן מדין וינהג את-הצאן אחר המדבר ויבא אל-הר האלהים הרבה: וירא מלאך ה' אליו בלבת-אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אבל: ויאמר משה אסרה-נא ואראה את-המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה:

מחזה גדול רואה משה – אש בוערת ולא מאכלת את החומר. בדרך כלל, באש ישנם שני תהליכים המתרחשים בו זמנית. מצד אחד האש מאירה ומחממת, ומצד שני היא שורפת ומכלה את חומר הבעירה. תהליך זה הוא חלק מטבעה של האש. על-מנת שתוכל לבעור היא חייבת לבוא על חשבון משהו אחר, אין בעירה ללא כילוי חומר כל שהוא, וככל שהיא שורפת יותר כך היא בוערת יותר זמן וביתר שאת.

על רקע זה מענין להתבונן באש של הסנה - אש שאינה מכלה, הסנה בוער ואיננו אוכל. זוהי הופעה אלקית שאינה שורפת את החומר. אם כן, מתעוררת השאלה למה נצרך החומר, בשביל מה היה צריך את הסנה בהתגלות ה' למשה? הרי אם האש היא הדבר החשוב אזי לא צריך את הסנה.

נראה כי ישנה כאן הופעה מיוחדת, החומר אינו מתכלה אלא משמש ככלי, כמצע, להופעה הרוחנית. וכך מסביר זאת השפת אמת (תרל"ה, ד"ה בלבת אש): **בלבת אש - כי האש יש לו כמה בחינות. . . כי אש שמבחוץ ולמטה שורף, ואש הפנימי שמרומז על אספקריא מאירה אינו שורף. ובזה האש נראה למשה רבנו עליו השלום ולכן לא נשרף הסנה וזה שכתוב המראה הגדול הזה וכדאיתא במדרש כדי לבבו שהראהו האש הגדולה שבשעת מתן תורה.**

האש שמשוה רואה היא אותה אש שתופיע לאחר מכן במתן תורה. ההופעה האלקית אינה מכלה את מציאות החומר, אלא כשם שאש הסנה בוערת על-גבי החומר, **כך מציאות החומר מהווה מצע ובסיס שעל גביו מופיעה הרוח**. אילולי קיומו של החומר לא יכלה הרוח להופיע. אולם, אין היא מכלה אותו אלא משתמשת בו. זו לבת האש שהראה ה' למשה בסנה - הופעת הרוח על-גבי החומר - על-מנת לבבו. זו לבת האש – האש הבווערת בלבבות.

פרשתנו כאמור פותחת את פרשיות גאולת מצרים. עם ישראל עבר תהליך ארוך של גאולה ממצרים ועד מתן תורה. בתחילה, ישנה הופעת חומר, המצרים, המתנגדים להופעת הרוח - ישראל. זו הסיבה בגללה, בשלב ראשון, יש לכלות את החומר ולשורפו. אי-אפשר "לדלג" על שלב זה, כפי שממשיך שם ה"שפת אמת": **ובאמת אינו יכול לבוא לאש הזה**

המערבי שבוער ואינו מכלה לעולם את השמן עליו הוא בווער. ותמשיך באש הבוערת בלבבות – "בלבת אש", השואפים לבנות את קומת הרוח על גבי קומת החומר. **אַשְׁרֵי הַגִּפְרוֹר שְׁנִשְׂרָף וְהִצִּית לְהַבּוֹת / אַשְׁרֵי הַלְּהָבָה שֶׁבָּעָרָה בְּסִתְרֵי לְבָבוֹת / אַשְׁרֵי הַלְּבָבוֹת שֶׁיָּדְעוּ לְחַדֵּל בְּכַבּוּד... / אַשְׁרֵי הַגִּפְרוֹר שֶׁנִּשְׂרָף וְהִצִּית לְהַבּוֹת.**

מי ייתן ונהיה ראויים ללבבת האש – ללב הבוער של אש הרוח על גבי קומת החומר של "האש המאכלת".

=====

המטייל בגליל העליון באזור מעלות נתקל בשלט המפנה אותו ל"שמורת הר סנה" - הר בגליל העליון המערבי, ממזרח למגדל תפן, המתנשא לגובה של 704 מ'מעל פני הים. במדרונות הצפוניים - מזרחיים משתרעת שמורת הר סנה, על שטח של כ- 930 דונם. שמורה זו היא אי בודד של חורש ים - תיכוני צפוף וסבוך בלב אזור חקלאי מוכשר ומעובד.

בחלק העליון של השמורה, מצפון לשכונה של חיילים משוחררים מן הכפר כסרא, מצוי נוף הסלעים המיוחד של השמורה: ההמסה פעלה כאן בעוצמה רבה, גילפה את הסלעים הקשים ויצרה מצוקונים זקופים ומבוקעים שנשתמרו בצורה יוצאת דופן. חלק זה של השמורה נקרא "פארק הסלעים", והוסדרו בו שבילים לטיול. בחגווי הסלע חיות להקות גדולות של שפני סלעים, וכן שועלים, דרבנים ותנים. סביב פסגתו השטוחה של הר סנה, הוקמו על ידי סטף ורטהימר, אזור תעשייה מודרני וגני התעשייה של חבל תפן.

סטף ורטהימר נולד בשנת 1926 בגרמניה. בשנת 1937, בהיותו בן 11 נאלץ להימלט עם משפחתו מאימת הנאצים, ועלה עם משפחתו לארץ ישראל. אביו העביר את טחנת הקמח המשפחתית מגרמניה לנחלת יצחק שבתל אביב, שם החל סטף ללמוד בבית הספר העממי תל נורדאו. בגיל 16 נשר מהלימודים, לאחר שהחטיף אגרוף למורה, והחל לעבוד בחנות למכירת מצלמות ותיקון. במקביל לעבודתו למד אופטיקה, בין היתר אצל פרופסור עמנואל גולדברג.

ב-1943, הצטרף לחיל האוויר הבריטי, ושירת כטכנאי ציוד אופטי. במסגרת שירותו הצבאי, נשלח לבחריין, שם עסק בתיקון ציוד אופטי ומערכות מיזוג אוויר במטוסי קרב בריטיים. ב-1945 הצטרף למחלקה הגרמנית של הפלמ"ח. עבר קורס טיס בקיבוץ נען ושירת במחלקת הטיס בתפקיד קצין טכני. ורטהימר נעצר בשבת השחורה על ידי השלטונות הבריטיים והושם במחנה מעצר ברפיח למשך 4 חודשים. ב-1947 פעל במסגרת התעשייה הצבאית של ההגנה ועסק בפיתוח תותח ללא רתע. במסגרת תפקידו, נשלח לצרפת ולבלגיה ללמוד כיצד מייצרים קנים. במהלך מלחמת

העצמאות היה לקצין טכני בחטיבת יפתח, שם המשיך לעסוק בפיתוח נשק ומרגמות. אחרי מלחמת העצמאות הבין שעתיד הציונות אינו טמון רק בצבא חזק אלא גם בתעשייה לייצוא. סטף עבד בתע"ש ו"מכון 3" (שהפכה בהמשך לרפא"ל) אך פוטר ב-1952, משום שלא היה מהנדס.

בנהרייה, במרפסת המטבח של הצריף הרעוע בו גר עם משפחתו, על מחרטה שכורה אחת, החל חזונו להתגשם. הוא הקים בית מלאכה בו ייצר סכינים, כלים לחיתוך מתכות וכן לוחיות מתכת מושחזות, את התוצרת שיווק בעצמו כשהוא רכוב על אופנוע. בית המלאכה הקטן התפתח למפעל "ישקר", מפעל העוסק בייצור כלי חיתוך למתכת המורכבים במכונות לעיבוד שבבי. "ישקר" גדל לחברה משגשגת המייצאת תוצרתה למדינות זרות וב-1962 אף הוקם בהולנד מפעל "דוראקרב" בבעלות משותפת ישראלית-אמריקנית וחברת "ישקר". ב-1968, לאחר מלחמת ששת הימים ועקב האמברגו הצרפתי למכירת נשק למדינת ישראל, הקים את "להבי ישקר", מפעל לחישול להבים למנועי סילון, כדי לסייע למאמץ הביטחוני. ברבות הימים שינה המפעל שמו ל"טכנולוגיית להבים". "ישקר", המפעל שהקים סטף ורטהימר לקול צחוקם של חבריו מהפלמ"ח, הפך לסיפור ההצלחה הגדול במדינה. כש-80 אחוז ממנו נמכרו לוורן באפט, תמורת ארבעה מיליארד דולר, איש כבר לא צחק.

ב-1981 היה הכח המניע בהקמתו של היישוב כפר ורדים, שעם השנים הפך ליישוב קהילתי גדול. ב-1982 יזם את הקמת גוש תפן ואזור התעשייה "תפן" בגליל המערבי, אליו עבר מפעל "ישקר". באזור התעשייה הוקם גן תעשייה שנועד לסייע לפיתוח יוזמות יצרניות. לצד המפעלים הוקמו בגן התעשייה מוזיאונים וניתן בו מקום רב לאומנות בכלל ולפיסול בפרט. על סמך מודל זה, שזכה לשם "מודל תפן", המשיך בהקמת גני תעשייה בתל חי (1992), בעומר (1995), בלבון (1998), בדלתון (2006) ובנצרת (2014). ביום העצמאות ה-58 של מדינת ישראל נבחר יחד עם סבתא ג'מילה להשיא את אחת משתיים עשרה המשואות בהר הרצל, עבור תרומתם לפיתוח יוזמות בגליל. בשנת 2007 זכה בתואר יקיר הגליל מטעם המשרד לפיתוח הנגב והגליל.

"ישקר" הוא רק חלק מחזונו של סטף ורטהימר, ששלובים בו חינוך מקצועי לעבודה, יישוב הגליל, עצמאות מוחלטת מתלות במדינה ובבירוקרטיה, ועידוד היזמות התעשייתית. בזכות חלומותיו, על גבעה אחת בתפן שוכנת היום אימפריה שאחראית לעשרה אחוזים מהייצוא של ישראל. כמה סימלי הוא שליך הר סנה, הוקם מפעל מתכת, שמתוך האש, עולה הרוח הגדולה של הסנה שלא אוכל.

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>